

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ตลอดระยะเวลาประมาณ 173 ปี¹ มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างใกล้ชิดและเป็นไปในเชิงบวก² โดยเฉพาะในสภาวะการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 ที่ประเด็นทางด้านการเมืองและความมั่นคง ได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการเกิดเหตุการณ์ก่อการร้ายเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 โดยกลุ่มก่อการร้ายอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) ที่จี้เครื่องบินโดยสารของสหรัฐอเมริกา 2 ลำ ชับพุ่งชน อาคารเพนตากอน (Pentagon) ที่ทำการของกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกา และตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ (World Trade Center) ในมหานครนิวยอร์ก (New York City) ซึ่งเป็นตึกแฝดสูง 110 ชั้น พังลงมาอย่างราบคาบ เหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต และสูญหายเกือบ 3,000 คน และเป็นกรก่อการร้ายที่มีผู้ได้รับบาดเจ็บมากที่สุดที่เคยมีมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมทั้งก่อให้เกิด ความเสียหายในทรัพย์สินอย่างมากอีกด้วย การก่อการร้ายที่ทำลายศูนย์กลางของอำนาจทาง การเมือง การทหาร และศูนย์กลางทุนนิยมโลกครั้งนี้ถึงกับทำให้ประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) แห่งสหรัฐอเมริกาประกาศว่า การก่อการร้ายดังกล่าวเป็นการทำสงครามต่อ สหรัฐอเมริกา ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจะตอบโต้แม้จะใช้เวลานานเท่าใดก็ตาม³ เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์นี้ สหรัฐอเมริกาได้ปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศโดยหันมาเน้น

---

¹“United States-Thailand Relations in the 21st Century”, March 11-13, 2002, p. 1. (Bilateral Conference Organized by the Asia Foundation at Washington D.C.).

²Ibid; Emma Chanlett-Avery, “Thailand: Background and U.S. Relations”, January 13, 2005 (CRS Report for Congress: Order Code RS21657), p. summary.

³สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21) พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), น. 2-3.

การต่อต้านการก่อการร้าย และวิธีที่จะป้องกันตนเองจากการก่อการร้ายในอนาคตจนกลายเป็น การทำสงครามของโลกเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายเป็นหลัก⁴ การปรับเปลี่ยนนโยบายของ มหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ ทำให้ลำดับความสำคัญของนโยบายความมั่นคง ทั้งของ ประเทศมหาอำนาจระดับโลกอื่น ๆ และระดับภูมิภาคเปลี่ยนแปลงไป⁵ และส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะใน มิติทางด้านการเมืองและความมั่นคง

นอกเหนือจากเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่สุด ต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยแล้ว ปัจจัยภายในของประเทศไทยเองก็มีอิทธิพลอย่างมากเช่นกัน ดังนั้น ประเด็นด้านการเมือง และความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของนโยบายและแนวนโยบายต่างประเทศของไทย ต่อสหรัฐอเมริกาในมติดังกล่าวที่วิทยานิพนธ์นี้ได้ทำการศึกษาจะประกอบไปด้วย ท่าทีของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาภายหลังการเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 การให้ความร่วมมือแก่สหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้าย เช่น การส่งคณะทหารและ ทีมงานด้านอื่น ๆ ไปช่วยฟื้นฟูประเทศอัฟกานิสถานและประเทศอิรัก ภายหลังการเข้าโจมตี ของสหรัฐอเมริกา ความร่วมมือทางด้านการทหารและความมั่นคงต่าง ๆ เช่น การฝึกซ้อมร่วม/ ผสมคอบบร้า โกลด์ (Cobra Gold) และผลที่กระทบต่อความสัมพันธ์ เช่น การได้รับสถานะชาติ พันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major Non - NATO Ally - MNNA) ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความยืดเยื้อและมีความเสี่ยงต่อการเชื่อมโยงกับการก่อการร้าย สากล ซึ่งเป็นความกังวลของสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย การดำเนินนโยบายกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่าที่ไม่สอดคล้องกับสหรัฐอเมริกา การที่ประเทศไทยสนับสนุน นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรี สมัครับเลือกตั้ง

⁴James A. Kelly, "U.S.-Thai Relations after September 11, 2001", March 13, 2002.

<<http://bangkok.usembassy.gov/relation/rel031502.htm>>, April 13, 2006. (Speech given to the ASIA Foundation Luncheon).

⁵จุลชีพ ชินวรรโณ, "การต่างประเทศ," 2547 (เอกสารประกอบการบรรยายสำหรับกระทรวงการ ต่างประเทศ) (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

ตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลไทยจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับมหาอำนาจอย่าง สหรัฐอเมริกา ที่มีอำนาจในการต่อรองสูงในเวทีสหประชาชาติ ประเด็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และประเด็นอื่น ๆ ที่ได้จากการศึกษาและมีอิทธิพลต่อกระบวนการของนโยบายภายใต้การนำของรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร รวมถึงการศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวนโยบายและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกาในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 โดยเน้นศึกษาและวิเคราะห์ตามหลักโลกาภิวัตน์นโยบายศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ถึงกลไกและกระบวนการในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ตลอดจนใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันในการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศไทยด้านการเมืองและความมั่นคงต่อสหรัฐอเมริกา

2. เพื่อศึกษาเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาในประเด็นด้านการเมืองและความมั่นคง ภายใต้บริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 ตลอดจนศึกษาถึงผลของนโยบายที่กระทบต่อความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ

สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา

1. แนวนโยบายต่างประเทศของไทยด้านการเมืองและความมั่นคงต่อสหรัฐอเมริกา ในช่วงที่ทำการศึกษา คือ การดำเนินนโยบายที่รักษาสถานะความเป็นพันธมิตรระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา โดยโครงสร้างของนโยบายประกอบไปด้วย คณะรัฐบาลภายใต้การนำของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุด สภาความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นกลไกหลักที่ทำหน้าที่พิจารณาปัจจัยภายนอกและภายในประเทศที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย

2. ในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 ที่มีความมั่นคงเป็นประเด็นหลักในการดำเนินความสัมพันธ์นั้นจะเอื้อให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยสามารถรักษาหรือเพิ่มระดับความร่วมมือต่อกันได้ เนื่องจากทั้งสองประเทศ มีแนวนโยบายต่างประเทศที่สอดคล้องกัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีนี้จะส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ด้วย

ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา จากนั้น เป็นการศึกษามุมหลังความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ต่อจากนั้นจะเป็นการศึกษาโครงสร้างและกระบวนการในการกำหนดนโยบายต่างประเทศด้านการเมืองและความมั่นคงของไทย ตามด้วยการศึกษาและวิเคราะห์การดำเนินนโยบายและศึกษาการประเมินผลของนโยบายจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องบางส่วน หลังจากนั้น วิทยานิพนธ์นี้ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาทางด้านการเมืองและความมั่นคงในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 ซึ่งมีการทำรัฐประหาร ในเมืองไทยอันเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศเปลี่ยนแปลงไป จากนั้น วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาและวิเคราะห์ผลที่กระทบต่อความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ และสรุปผลการศึกษารวมถึงให้ข้อเสนอแนะในบทสรุปท้าย

วิธีที่ใช้ในการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) เช่น นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลสมัยต่าง ๆ แถลงการณ์ เอกสารทางการของราชการ ผลการประชุม ข้อตกลง รายงานการประชุมต่าง ๆ เป็นต้น
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เช่น วิทยานิพนธ์ ตำราวิชาการต่าง ๆ บทความจากวารสารวิชาการต่าง ๆ สยามจดหมายเหตุ และหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์ (Personal Interview) เป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงในช่วงหลังการเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 ได้แก่ อดีตเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่การทูตของอเมริกาเหนือ กรมนอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการของนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาดังกล่าว

ผลงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในยุคหลังสงครามเย็นจนถึงปัจจุบันโดยตรงนั้นมีน้อยมาก อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวก็ได้ทำการศึกษาครอบคลุมทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ประภัสสร เทพชาตรี ศึกษาเรื่อง “นโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21” โดยแบ่งวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาเป็น 3 ส่วน⁶ คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในอดีต โดยครอบคลุมตั้งแต่ช่วงเริ่มประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ในต้นศตวรรษที่ 19 ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ช่วงสงครามเย็นในทศวรรษที่ 1950 - 1960 ช่วงทศวรรษที่ 1970 ช่วงทศวรรษที่ 1980 ช่วงทศวรรษที่ 1990 ส่วนที่สอง คือ การวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ และส่วนที่สาม คือ การวิเคราะห์อนาคตนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 โดยวิเคราะห์ว่าในการกำหนดนโยบายต่างประเทศต่อสหรัฐอเมริกาสำหรับในอนาคตนั้นใช้กระบวนการและขั้นตอนในการกำหนดอย่างไร โดยเริ่มตั้งแต่การค้นหาประเด็นปัญหา (Issue Search) โดยประเด็นหลักในการเริ่มต้น การวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศ

---

⁶ประภัสสร เทพชาตรี, “นโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 2”, นโยบายต่างประเทศของประเทศไทยจากยุควิกฤติเศรษฐกิจสู่สหัสวรรษใหม่ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), น. 81-114.

ของไทยต่อสหรัฐอเมริกา นั้น ต้องวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม วิเคราะห์ถึงภัยและโอกาสของสหรัฐอเมริกาต่อประเทศไทย จากนั้นได้พยากรณ์ (Forecasting) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา เมื่อวิเคราะห์ได้แล้วว่าสหรัฐอเมริกาคือภัยหรือโอกาสของประเทศไทย แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนโอกาสให้เป็นจริงหรือลดภัยของสหรัฐอเมริกาต่อประเทศไทยลงไป จากนั้น ทำการวิเคราะห์ทางเลือก (Options Analysis) และประการสุดท้าย คือ วิเคราะห์ลักษณะและทิศทางในการดำเนินนโยบายของไทยต่อสหรัฐอเมริกาในมิติต่าง ๆ นั้น ควรเป็นอย่างไร และในแต่ละแนวทางมีข้อดี และข้อเสียอย่างไรบ้าง

นอกจากนี้ ประภัสสร เทพชาตรี ได้ทำการศึกษา เรื่อง “นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา” ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา โดยมีเนื้อหาคล้ายกับการศึกษาเรื่อง “นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21” โดยได้เพิ่มเติมการศึกษาและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาในยุคหลัง 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ประเด็นเรื่องการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย - สหรัฐอเมริกา และนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในสหสวรรษใหม่ และอนาคตของความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ⁷

อุไรวรรณ ธนสถิตย์ ศึกษาเรื่อง นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา: 2518-2545⁸ โดยได้ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกาโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 บท โดยบทที่ 1 กล่าวถึงความหมายของนโยบายต่างประเทศของไทย บทที่ 2 กล่าวถึง

---

⁷ ประภัสสร เทพชาตรี, “นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา”, ใน “ไทยในเวทีโลก,” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เอกสารประกอบการบรรยายวิชา ร.ม. 643 โครงการปริญญาโท สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร ภาค 2/2548) (อัคราณา).

⁸ อุไรวรรณ ธนสถิตย์, นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา: 2518-2545 พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2546), 281 น.

ภูมิหลังนโยบายต่างประเทศของไทยโดยทั่วไปที่มีนัยสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา บทที่ 3 กล่าวถึงแนวนโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกา บทที่ 4 การคาดการณ์นโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา บทสรุปและแนวโน้ม

เอ็มมา แชนเล็ต เอเวอรี (Emma Chanlett - Avery) ได้ศึกษาเรื่อง “Thailand: Background and U.S. Relations”⁹ เพื่อเสนอต่อสภาองเกรส (Congress) ของสหรัฐอเมริกา การศึกษาของเอเวอรี (Emma Chanlett - Avery) ได้ศึกษาเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาในช่วงสมัยของรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 6 ส่วน คือ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ในปัจจุบันของประเทศไทย ซึ่งรวมถึงเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การเชื่อมโยงประเด็นกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ และข้อวิจารณ์การทำงานของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ส่วนที่สอง คือ ภูมิหลังเส้นทางสู่การเมืองของรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการมีอำนาจเบ็ดเสร็จเกินไปของรัฐบาล ส่วนที่สาม กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาในด้านการเมืองและความมั่นคง ซึ่งครอบคลุมเรื่องการทหาร การให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลไทย การต่อต้านยาเสพติด และประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน ในส่วนที่สี่ กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจ ส่วนที่ห้า เป็นการกล่าวถึงบทบาทของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชีย และบทสุดท้าย คือ ความท้าทายและโอกาสที่สำคัญต่าง ๆ ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบไปด้วย การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี การทหารและทิศทางของสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พอล แชมเบอร์ส (Paul Chambers) ศึกษาเรื่อง “U.S. - Thai Relations after 9/11: A New Era in Cooperation?” ตีพิมพ์ในวารสาร Contemporary Southeast Asia แชมเบอร์ส (Paul Chambers) ได้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาดังแต่ทศวรรษที่ 1980 ถึง ค.ศ. 2004 โดยมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในยุคหลัง

⁹Emma Chanlett-Avery, “Thailand: Background and U.S. Relations”, 16 pp.

เหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ซึ่งเป็นสมัยของประธานาธิบดี จอร์จ บุช (George W. Bush) และความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันมากยิ่งขึ้นระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในส่วนสุดท้ายของบทความ แชมเบอร์ส (Paul Chambers) ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัย ที่มีอิทธิพลส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมถึงวิเคราะห์ว่าเหตุใดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาจึงกลับไปใกล้ชิดกันได้เหมือนเช่นในทศวรรษที่ 1980¹⁰

สำหรับผลงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้ คือ งานวิจัยด้านความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกา ผลงานของจุลชีพ ชินวรรณ (Chulacheeb Chinwanno) ศึกษาเรื่อง “Thailand” ใน Betwixt and Between: Southeast Asian Strategic Relations with the U.S. and China¹¹ โดยได้ศึกษาถึงสภาวะแวดล้อมของการเมืองระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการขึ้นมาอำนาจของจีนในภูมิภาค และความขัดแย้งกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาในอนาคต และท่าทีของประเทศไทยต่อมหาอำนาจทั้งสอง โดยแบ่งวิเคราะห์มุมมองของประเทศไทย ความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยต่อมหาอำนาจทั้งสอง คือ สหรัฐอเมริกาและจีนตั้งแต่ช่วงสงครามเย็น ช่วงหลังสงครามเย็น และช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 และวิเคราะห์ความคาดหวังของประเทศไทยต่อบทบาทของมหาอำนาจทั้งสองในด้านความมั่นคงของภูมิภาค และความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในการเกี่ยวข้องกับมหาอำนาจต่าง ๆ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น และมหาอำนาจใหม่คือ อินเดีย โดยในส่วนตัวสรุปนั้น ผู้เขียนได้เสนอแนะองค์ประกอบ 4 ประการซึ่งเป็นแนวนโยบายในการเกี่ยวพันกับมหาอำนาจ ได้แก่ การเชื่อมผลประโยชน์ที่ชอบธรรม การไม่สนับสนุนบทบาทที่ไม่ชอบธรรมของมหาอำนาจ การนำมหาอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องกันโดยใช้บรรทัดฐานในการแก้ไขความขัดแย้งและสถาบันในระดับภูมิภาค เช่น ในกรอบของการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF)

---

¹⁰Paul Chambers, “U.S.-Thai Relations after 9/11: A New Era in Cooperation?” Contemporary Southeast Asia (26)3, 2004, pp. 460-479.

¹¹Chulacheeb Chinwanno, “Thailand”, in Goh, Evelyn, Editor, Betwixt and Between: Southeast Asian Strategic Relations with the U.S. and China (Singapore: Institute of Defense and Strategic Studies, 2005), pp. 61-72.

ตลอดจนการประกันความมั่นใจในเรื่องของโอกาสเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อ
 อำนวยความสะดวกแก่เรื่องที่มีแนวโน้มเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานศึกษาวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์
 และปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาในหลาย ๆ มิติ โดยช่วง
 เวลาที่ได้มีการศึกษาวิจัย คือ ช่วงทศวรรษ 1990 จนถึง ค.ศ. 2004 และมีการใช้แนวคิดหรือทฤษฎี
 ในการศึกษาแตกต่างจากที่วิทยานิพนธ์นี้จะใช้ ยกเว้นงานศึกษาวิจัยของ ประภัสสร เทพชาติ ที่ใช้
 หลักโลกาภิวัตน์นโยบายศาสตร์ เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศไทยในด้านความ
 มั่นคงต่อสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับที่วิทยานิพนธ์นี้จะทำการศึกษา อย่างไรก็ตาม งานศึกษาวิจัย
 ดังกล่าว เป็นการศึกษาในภาพรวม ไม่ได้กล่าวถึงเนื้อหาความสัมพันธ์ ระหว่างสองประเทศในมิติ
 ทางด้านการเมืองและความมั่นคงในช่วงเวลาที่วิทยานิพนธ์นี้จะทำการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น
 การศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์นี้ จึงเป็นการขยายผลการศึกษานโยบายต่างประเทศไทยด้าน
 การเมืองและความมั่นคงต่อสหรัฐอเมริกาจากงานศึกษาวิจัยที่ได้ทบทวนมา โดยจะเน้นศึกษา
 ในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ถึง ค.ศ. 2006 ซึ่งการศึกษาและวิเคราะห์จะใช้หลัก
 โลกาภิวัตน์นโยบายศาสตร์เป็นกรอบหลักในการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการของการ
 กำหนดนโยบายต่างประเทศด้านการเมืองและ ความมั่นคงต่อสหรัฐอเมริกา รวมทั้งจะมีการศึกษา
 และวิเคราะห์เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศตลอดจนผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย
 ต่างประเทศของประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาดังกล่าวในเชิงลึกด้วย

แนวคิดหรือทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในมิติทางด้านการเมืองและ
 ความมั่นคงภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006
 นี้ ได้ใช้หลักโลกาภิวัตน์นโยบายศาสตร์ (Global Policy Science) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ และใช้
 ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) เป็นกรอบในการอธิบายการเกี่ยวกันของปัจจัยที่มี
 อิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยในมิติทางด้านการเมืองและ
 ความมั่นคงต่อสหรัฐอเมริกาโดยวัตถุประสงค์หลักของนโยบายต่างประเทศไทย คือ เพื่อรักษา
 รักษาหรือให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาตินั่นเอง

หลักโลกาภิวัตน์ (Global Policy Science)

แนวทางการศึกษาใหม่นี้ จะนำมาใช้วิเคราะห์ถึงโครงสร้าง กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกในยุคโลกาภิวัตน์นี้เป็นความพยายามที่จะเชื่อมโลกของนักทฤษฎีเข้ากับโลกของนักปฏิบัติ ดังนั้น หลักโลกาภิวัตน์จะเป็นการศึกษาโดยเป็นมุมมองต่อนักปฏิบัติ ซึ่งก็คือ ผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศ แนวคิดหลักของแนวทางการศึกษานี้ คือ ผู้ปฏิบัติและนักวิชาการสามารถมีความคิดเห็นตรงกันในเรื่อง of สิ่งที่ต้องการจะศึกษาได้ โดยนักวิชาการก็จะทำการศึกษาถึงวิธีการที่จะทำให้นโยบายมีประสิทธิภาพอย่างป็นรูปธรรมสำหรับนักปฏิบัติหรือผู้กำหนดนโยบายนำไปปฏิบัติได้ต่อไป นักทฤษฎีที่สำคัญในเรื่องนี้ คือ มาร์วิน โซรูส (Marvin Soroos) ซึ่งได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเชิงโลกาภิวัตน์¹² ตลอดจน ฮ็อกวูด และกันน์ (Hogwood and Gunn) ซึ่งได้นำเสนอผลงานไว้ใน *Policy Analysis for the Real World*¹³ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงกระบวนการต่างๆ ในการกำหนดนโยบาย การดำเนินนโยบายและการประเมินผล

หลักโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการใหม่ของการศึกษานโยบายระหว่างประเทศ โดยมีสมมติฐานว่า¹⁴ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ว่าในระดับใด (ระดับชาติ ภูมิภาค หรือระดับโลก) จะมีโครงสร้างของนโยบาย (Policy Structure) และกระบวนการของนโยบาย (Policy Process) ที่คล้ายคลึงกัน โดยในระดับชาติ รัฐบาลจะเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ในระดับภูมิภาค องค์การระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคจะเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบายในระดับนี้ และในระดับโลกก็จะมีองค์การระหว่างประเทศในระดับโลกเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบาย เช่น องค์การสหประชาชาติ ซึ่งนโยบายทั้ง 3 ระดับ ต่างก็มีโครงสร้าง

---

¹²Marvin Soroos, *Beyond Sovereignty: the Challenge of Global Policy* (Columbia: University of South Carolina Press, 1989).

¹³B.W. Hogwood and L.A. Gunn, *Policy Analysis for the Real World* (Oxford: Oxford University Press, 1984).

¹⁴เรียบเรียงจาก ประภัสสร เทพชาตรี, "เอกสารประกอบการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 2543", (กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ, ระหว่างวันที่ 8-10 ธันวาคม 2543) (จัดสำเนา).

ของนโยบายอันประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่เป็นสถาบันและองค์การ (Organizational Components) ส่วนที่เป็นหลักการ (Principles) และส่วนที่เป็นตัวแสดง (Actors) สำหรับกระบวนการของนโยบายนั้น สามารถแบ่งได้ 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1. กระบวนการกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) ในส่วนนี้สามารถแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้ ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการแสวงหาประเด็นปัญหา (Issue Search) คือ การวิเคราะห์ถึงสถานะแวดล้อม การระบุถึงภัยหรือโอกาส ระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) และการจัดการในเรื่องของข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบ (Information Management System)

1.2 ขั้นตอนของการให้คำนิยามต่อประเด็นปัญหา (Issue Definition) คือ ขั้นตอนของการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของประเด็นปัญหา ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ สามารถนำทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้วิเคราะห์ได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ไม่สามารถหาข้อยุติได้ เนื่องจากมีหลายทฤษฎีที่สามารถใช้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา ส่งผลให้คำตอบในการวิเคราะห์มีหลายคำตอบและแต่ละคำตอบก็ไม่สามารถหาข้อยุติได้

1.3 การคาดการณ์ (Forecasting) ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การคาดการณ์เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคตมีหลายปัจจัยและมีความผันผวนไม่แน่นอน ดังนั้น จึงไม่สามารถคาดได้ว่า คำตอบใดคือคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) เป็นการระบุถึงความต้องการของประเทศหรือผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งสัมพันธ์กับการจัดลำดับความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติว่าการดำเนินนโยบายนั้นเป็นไปเพื่อรักษาสถิติผลประโยชน์แห่งชาติในระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว

1.5 การวิเคราะห์ทางเลือก (Options Analysis) คือ การวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของทางเลือกต่างๆ และการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ทางการเมือง

1.6 การตัดสินใจ (Decision Making) คือ การตัดสินใจนำทางเลือกที่ดีที่สุดมาเป็นนโยบายต่างประเทศ เป็นกระบวนการสุดท้ายของการกำหนดนโยบาย

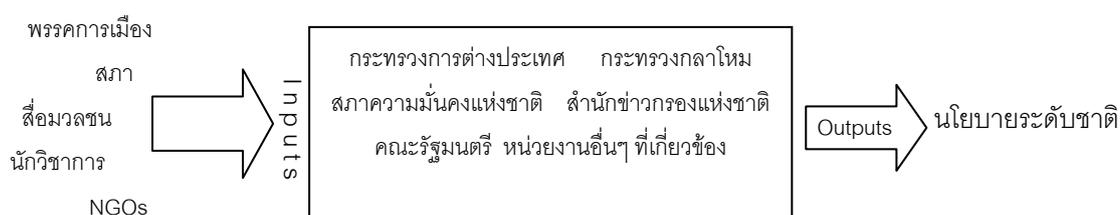
2. การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementations) ในขั้นตอนนี้จะประกอบไปด้วยการจัดทำแผนการปฏิบัติการ การจัดทำงบประมาณโครงการ การจัดองค์การ และที่สำคัญที่สุด การดำเนินการในเรื่องของการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศโดยใช้เครื่องมือทางการทูต ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญที่สุด

3. กระบวนการติดตามประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ถึงความสำเร็จและล้มเหลวของการดำเนินนโยบายและการค้นหาถึงสาเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบายอย่างเป็นระบบ

สำหรับการศึกษานโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกา ในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงในช่วงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 นั้น จะนำตัวแบบของหลักโลกาภิวัตน์นโยบายศาสตร์ในระดับชาติมาอธิบายโครงสร้างของนโยบาย (Policy Structure) และกระบวนการของนโยบาย (Policy Formulation) โดยตัวแบบโครงสร้างของนโยบายในระดับชาติของประเทศไทยปรากฏดังแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1.1

โครงสร้างของนโยบายระดับชาติ¹⁵

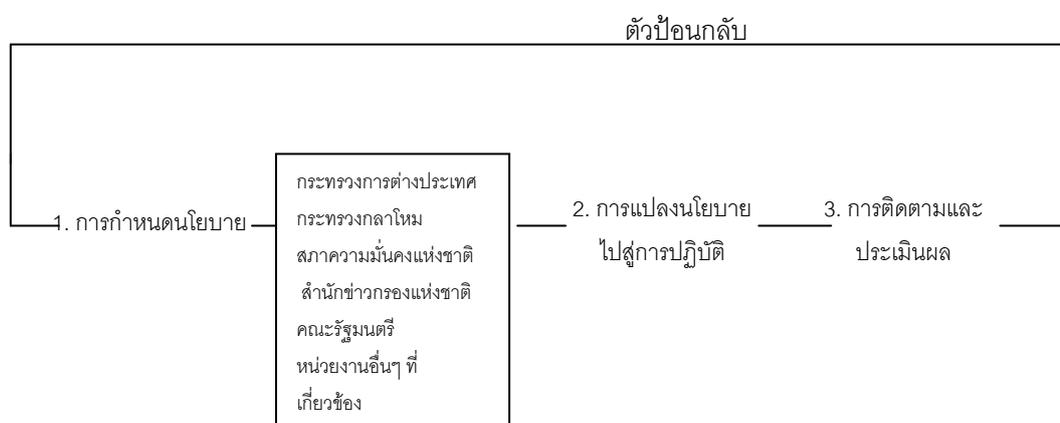

จากแผนภาพที่ 1.1 ได้ใช้ตัวแบบของการเมืองในระบบราชการ (Bureaucratic Politics Model) เป็นกรอบในการอธิบายโครงสร้างกระบวนการของนโยบายต่างประเทศของไทยด้านการเมืองและความมั่นคง เนื่องจากตัวแบบการเมืองในระบบราชการ (Bureaucratic Politics Model) นั้นสามารถแก้ไขปัญหาในการวิเคราะห์ระบบว่าเป็นกล่องดำ (Black Box) ที่ไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ ดังนั้น แผนภาพที่ 1.1 จึงสามารถระบุโครงสร้างของนโยบายระดับชาติที่มีรัฐบาลเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบายต่างประเทศด้านการเมืองและความมั่นคง มีตัวแสดงที่อยู่ทั้งภายในระบบ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ สภาความมั่นคงแห่งชาติ และอื่น ๆ และตัวแสดงที่อยู่ภายนอกระบบ เช่น นักวิชาการ สื่อมวลชนทั้งใน และต่างประเทศ เป็นต้น

¹⁵ ดัดแปลงจาก ประภัสสร เทพชาตรี, เรื่องเดียวกัน.

สำหรับกระบวนการของนโยบาย (Policy Process) ในระดับชาตินั้น สามารถแบ่งได้ 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับกระบวนการของนโยบายในระดับภูมิภาคและระดับโลกโดยแสดงเป็นตัวอย่างได้ ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1.2

แผนภาพที่ 1.2
กระบวนการของนโยบายในระดับชาติ¹⁶

จากแผนภาพที่ 1.2 พบว่า การศึกษากระบวนการของนโยบายต่างประเทศนั้น ครอบคลุมถึงการพิจารณาขั้นตอนต่างๆ ในการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ องค์กรและบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเหล่านี้ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การติดตามและประเมินผล และตัวป้อนกลับที่อาจถูกนำมาใช้เป็นปัจจัยในการกำหนดนโยบายอีก เป็นต้น การศึกษาตามตัวแบบนี้จึงมีความสมเหตุสมผลมาก ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงตามประเด็นที่ตั้งไว้ว่าจะทำการศึกษาในบางประเด็น เนื่องจากการศึกษากระบวนการของนโยบายในระดับชาติของประเทศไทยนั้น มีข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึง

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

ข้อมูล ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดให้เป็นความลับ ดังนั้น ในการศึกษากระบวนการของนโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกา ในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 นั้น การวิเคราะห์จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้เท่านั้น โดยจะเน้นใช้ข้อมูลทางการที่เป็นแหล่งข่าวที่เชื่อถือได้เป็นหลัก และได้แก้ปัญหาด้วยการเข้าถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการนโยบายต่างประเทศไทยด้านการเมืองและความมั่นคงของไทยต่อสหรัฐอเมริกา เพื่อให้การศึกษาสมบูรณ์มากที่สุด

ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics)

ด้วยแนวคิดโลกาภิวัตน์นโยบายศาสตร์ (Global Policy Science) นั้น มุ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาโครงสร้างและกระบวนการของนโยบายมากกว่าอธิบายความเชื่อมโยงของปัจจัยภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบนโยบาย ดังนั้น เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิทยานิพนธ์นี้จึงได้เลือกใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) มาเสริมในการอธิบายความเชื่อมโยงของปัจจัย¹⁷ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกาในมิติด้านการเมืองและความมั่นคง ภายหลังจากเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ตามทฤษฎีนี้ เจมส์ รอสเนา (James N. Rosenau) ได้อธิบายว่า สื่อที่สำคัญของทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) คือ ปัจจัยภายในประเทศ และปัจจัยภายนอกประเทศ รายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

1. **ปัจจัยภายในประเทศ (Internal Factors, Internal Environment)** ได้แก่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้น ซึ่ง รอสเนา (James N. Rosenau) ระบุไว้ว่ามี 4 ประเภท คือ

- 1.1 ผู้แสดง (Actors) โดยพิจารณาบทบาทของผู้นำ และตัวแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 ทศนคติ (Attitude) โดยพิจารณาทัศนคติของผู้นำในการมองปัญหา

---

¹⁷Graham T. Allison, *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis* (Boston: Little Brown, 1971) อ้างถึงใน โคริน เฟื่องเกษม, “การตัดสินใจ: แนวศึกษาและวิเคราะห์”, *ทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศและเหตุการณ์ปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, [ม.ป.ป.]), น. 59-67. (เอกสารประกอบการบรรยายวิชา ร. 480, ร. 385).

1.3 สถาบัน (Institution) โดยพิจารณาจากโครงสร้างการเมืองภายในประเทศ

1.4 กระบวนการ (Process) โดยพิจารณาจากกระบวนการต่อรองของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย

2. ปัจจัยภายนอกประเทศ (External Factors, External Environment) ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปรัชญาการณณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศนั้น ที่อาจส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศของรัฐหนึ่ง ได้แก่ สภาวะแวดล้อมทั้งในระดับสากลและระดับภูมิภาค ปัจจัยภายนอกประเทศ สามารถแบ่งได้ 6 ลักษณะ คือ

2.1 สภาวะแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) หมายถึง ระบบการเมืองอื่น (ประเทศอื่น ๆ) ที่อยู่ประชิดพรมแดนของระบบการเมือง (ประเทศ) ที่กำลังศึกษา เช่น ถ้าระบบการเมืองที่ศึกษา คือ ประเทศไทย สภาวะแวดล้อมประชิด คือ ลาว กัมพูชา พม่า มาเลเซีย

2.2 สภาวะแวดล้อมภูมิภาค (Regional Environment) หมายถึง ระบบการเมืองอื่นในภูมิภาค (ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเดียวกันกับประเทศที่ทำการศึกษา)

2.3 สภาวะแวดล้อมสงครามเย็น (Cold War) ซึ่งปัจจุบันระบบโลกได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว โดยมีโครงสร้างอำนาจระหว่างประเทศที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence) มีการกระจายอำนาจที่กว้างขวางและละเอียดอ่อนมากขึ้น

2.4 สภาวะแวดล้อมทางเผ่าพันธุ์ (Racial Environment) หมายถึง ความคาดหวัง แนวโน้ม และความขัดแย้งภายนอกระบบการเมือง ซึ่งสภาวะแวดล้อมนี้ เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีเผ่าพันธุ์หรือเชื้อชาติต่างกัน

2.5 สภาวะแวดล้อมทางทรัพยากร (Resources Environment) หมายถึง สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

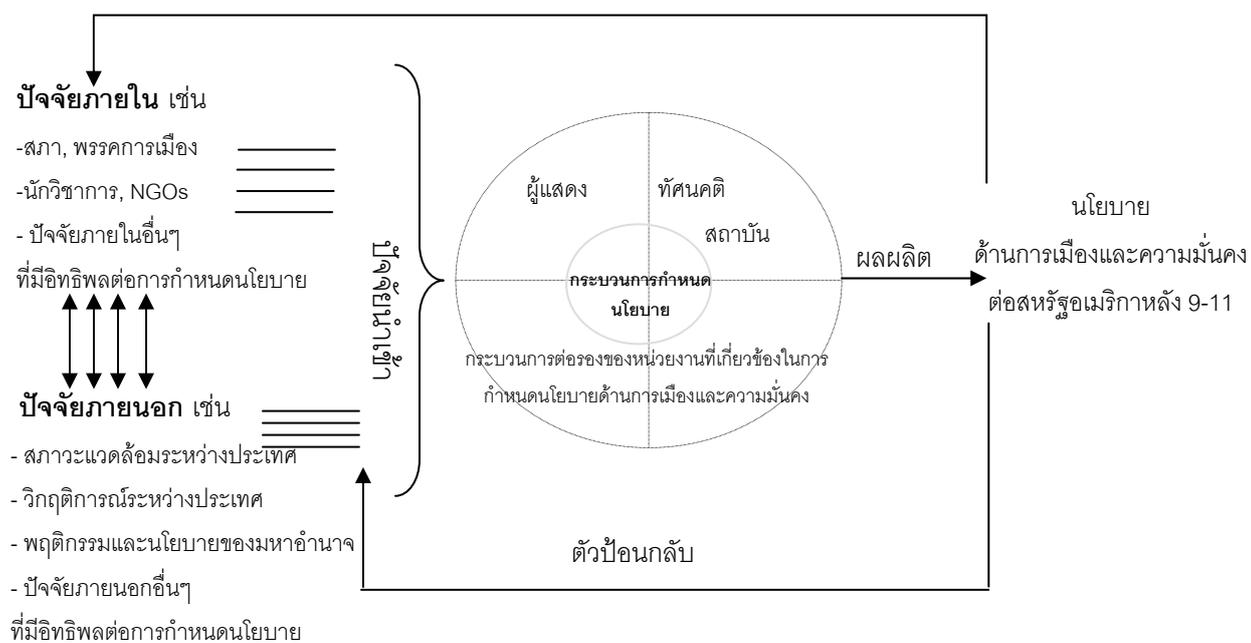
2.6 สภาวะแวดล้อมทางสถาบันหรือองค์การระหว่างประเทศ (Institutional Environment) หมายถึง สถาบันหรือองค์การระหว่างประเทศที่หน่วยทางการเมืองที่กำลังศึกษานั้น เป็นสมาชิก เช่น องค์การระหว่างประเทศ

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยภายนอก (Exogenous Factors) หมายถึง ปัจจัยหรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นนอกประเทศนั้น ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์แห่งชาติ เช่น พฤติกรรมและนโยบายของมหาอำนาจ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นกับประเทศเพื่อนบ้าน การได้เปรียบหรือเสียเปรียบทางยุทธศาสตร์ วิกฤติการณ์ระหว่างประเทศ ภูมิรัฐศาสตร์ ความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ หรือการคุกคามความมั่นคง เป็นต้น

เมื่อนำหลักโลกาภิวัตน์นโยบายศาสตร์และทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันมาใช้ประกอบการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 แล้ว สามารถสร้างตัวแบบสำหรับใช้วิเคราะห์ ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1.3 ซึ่งตัวแบบนี้ได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างและกระบวนการกำหนดนโยบายของประเทศไทยอย่างกว้างๆ รวมทั้งได้แสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมโยงกันระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกา

แผนภาพที่ 1.3

ตัวแบบในการศึกษานโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา

วิธีการนำเสนอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการศึกษา สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา แนวคิดหรือทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา วิธีที่ใช้ในการศึกษา ผลงานที่เกี่ยวข้อง และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 ภูมิหลังเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา

- ศึกษาเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงก่อนเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001

บทที่ 3 โครงสร้างและกระบวนการในการกำหนดนโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกา ในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006

- ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของไทยต่อสหรัฐอเมริกา

- ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างด้านความมั่นคงของไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการกำหนดนโยบายต่อสหรัฐอเมริกา

- ศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายของไทยต่อสหรัฐอเมริกา

บทที่ 4 เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา ตลอดจนประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย

- ศึกษาเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006

- ประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของไทยต่อสหรัฐอเมริกา ในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคง หลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 จนถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศไทยต่อสหรัฐอเมริกาและเพื่อเข้าใจเหตุผลในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ถึงวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 ในมิติทางด้านการเมือง ความมั่นคง

2. เพื่อทราบถึงโครงสร้างและกระบวนการในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา ในมติดังกล่าว และทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและพิจารณาว่าปัจจัยในด้านใดมีอิทธิพลมากกว่ากันซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในอดีต ปัจจุบันและในอนาคต

3. เพื่อทราบถึงผลที่กระทบต่อความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ อันเกิดจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกาในมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคง